

Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý a kolektiv

Mohelnice

Neolitické sídliště s intruzemi

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno

Brno 2020

Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý a kolektiv

Mohelnice

Mohelnice

Neolitické sídliště s intruzemi

Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý a kolektiv

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno
Brno 2020

Práce vznikla v rámci projektů Grantové agentury České republiky GA404/01/0190 *Analýza neolitického sídliště v Mohelnici u Zábřeha* a GA404/05/0825 *Neolitické sídliště v Mohelnici u Zábřeha* a za institucionální podpory RVO: 68081758 – Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Publikace vyšla s finanční podporou Akademie věd České republiky.

Autorský kolektiv:

Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý, Kateřina Geislerová, Vladimír Goš, Miroslava Gregerová, Jakub Halama, Martin Hložek, Pavlína Kalábková, Jana Kličová, Marie Kostelníková, Inna Mateiciucová, Ivan Pavlů, Jaroslav Peška, Antonín Přichystal, Martina Roblíčková, Harald Stäuble, Daniel Stolz, Vladimír Šrein, Blanka Šreinová, Richard Thér

Recenzenti:

Prof. PhDr. Vladimír Podborský, DrSc.
Doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc.

Na obálce použito modelové vyjádření myšlenky „dlouhého života“ stavebních jam, které byly znovu člověkem narušovány, čímž vznikala směsice úmyslného a neúmyslného hromadění odpadků (R. Thér podle Rad. Tichého, viz obr. 64 v publikaci). Výtvarně zpracoval M. Filip, Azu design, s. r. o.

© Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

© autoři textů

© autoři kreseb, plánů a fotografií: V. Goš, J. Halama, M. Havelka, P. Kalábková, I. Pavlů, T. Preus, H. Stäuble, S. Stuchlík, J. Škvařil, R. Thér, Rad. Tichý, I. Vajglová, L. Zahradníková

ISBN 978-80-7524-040-8

ISSN 1804-1345

Obsah

Předmluva	6
Úvod	7
I. Historie výzkumu	15
II. Metodika	23
II.1 Metodika výzkumu	23
II.2 Online publikace archeologického výzkumu v Mohelnici	28
III. Osídlení okolí Mohelnice v pravěku a raném středověku	34
IV. Rozbor terénní situace	40
IV.1 Objekty (jámy, pece, mazanice)	40
IV.2 Domy	69
IV.3 Rozbor studní	103
IV.4 Objekty z mladších období	104
V. Transformační procesy na lokalitě	108
V.1 Teorie transformačních procesů	108
V.2 Důvody pochybností na mohelnické lokalitě	112
VI. Rozbor nálezů hmotné kultury	121
VI.1 Keramika	121
VI.1.1 Keramika kultury s lineární keramikou	121
VI.1.2 Keramický soubor kultury s moravskou malovanou keramikou a kultury nálevkovitých pohárů ..	138
VI.1.3 Nálezy z mladších období	152
VI.2 Štípaná industrie (předběžná zpráva)	156
VI.3 Broušená industrie	157
VI.4 Dvoudílné mlýny	181
VI.5 Petrografický výzkum surovin ostatní kamenné industrie (mlecí kameny, drtidla, podložky, brousky)	193
VI.6 Mikropetrografické rozborů keramiky	196
VI.7 Zvířecí osteologické pozůstatky	207
VI.8 Mazanice	212
VI.9 Zhodnocení souboru archeobotanického materiálu	214
VI.10 Zhodnocení textilních zbytků	218
VII. Struktura sídliště	219
VIII. Relativní a absolutní chronologie	221
VIII.1 Pokusy o relativní chronologii sídliště kultury s lineární keramikou	221
VIII.2 Absolutní chronologie sídliště	244
IX. Aktuální odkaz archeologického výzkumu v Mohelnici u Zábřeha z let 1953 až 1971	249
Prameny a literatura	253
Seznam bibliografických zkratk	266
Seznam autorů	268

Předmluva

Mohelnice – výzkum generací

Radomír Tichý

V této publikaci bylo o neolitické lokalitě u Mohelnice řečeno mnoho povolanějšími. Jsem velmi rád, že se svými statěmi do přípravy publikace zapojili jednotliví specialisté, zároveň bych ale jmenoval také ty, kteří na sebe brali tíhu odpovědnosti o osud lokality až do jejího úplného zveřejnění. Dr. Rudolfa Tichého jsem osobně nikdy nepoznal, přestože nás spojuje shodné příjmení i monogram jména. Věřím, že můj malý tým před lety ke zpracování nálezů přistoupil se stejně obdobným očekáváním výsledků i nerozvážeností jako on a jeho tým před ještě vzdálenějšími lety k výzkumu terénnímu. Zpracování lokality by se nestalo bez podpory Stanislava Stuchlíka a Ivana Pavlů. Velký význam měla i autorská účast Haralda Stäubleho. Z hradeckého týmu bych rád poděkoval více než deseti lidem, kteří se pokoušeli rozkódovat výpověď zejména keramiky z mohelnického výzkumu a dokumentovat ji. Za všechny chci zmínit Richarda Théra, Adélu Duškovou, Hanu Dohnálkovou a svoji ženu Annu Tichou. Celá anabáze však končí až edičním zapojením pracovníků Archeologického ústavu AV ČR Brno, jmenovitě na tomto místě uvádím aspoň Olgu Lečbychovou. A děkuji rovněž vedení této instituce.

V době, kdy archeologie neolitu oprávněně hledá řešení ve vytvoření kódu moravské kultury s lineární keramikou, máme na mysli stále i odstranění subjektivity při hodnocení tak rozsáhlých souborů, jakým ten mohelnický je. Roli v tom hrají jako vždy čas a peníze,

ale i zjednodušení řešení postdepozíčních procesů, tak příznačných pro mohelnickou lokalitu. Během času, kdy mohelnická lokalita obohacovala naše poznání o neolitu, se změnilo mnohé v přístupu k metodice zpracování. Je součástí „mohelnického prokletí“, že zde uvedená verze je publikována s letitým odstupem od svého vzniku, a není tudíž metodicky nejnovější. Mnohé kapitoly (Radomír Tichý, S. Stuchlík) byly zpracovány již v letech 2005–2006, většina upravena autory naposledy v roce 2013. Podstatněji do nich zasáhnout by znamenalo začít celou kolektivní práci znovu. Publikování monografie s sebou však díky této časové proluce přináší paralelní publikaci zdigitalizované terénní dokumentace propojené v mapovém projektu s datovými a kresebnými tabulkami v online prostředí a režimu Open Access (více viz kap. II.2). Tímto dáváme k dispozici zdigitalizované primární prameny ke studiu a vyhodnocení dalším generacím.

Zpracování této lokality nás obohatilo mimo jiné podtržením významu terénní dokumentace a metod výzkumu, které musejí být sofistikované v jednoduchosti, ve studiu vlivu depozičních a postdepozíčních procesů, vyžadujících řešení v individuálních kontextech. Dále v poznání, že vliv subjektivnosti při hodnocení keramiky neodstraní ani detailní šablona. V neodmítání unikátních nálezů, které se vynoří ve chvíli, kdy se zdá, že lokalita už nemá co nabídnout. A vyžadují speciální péči. V neodmítání záchranných výzkumů, které přinášejí přes všechny nedostatky zároveň dostatečná kvanta archeologických kontextů. Takové výzkumy nám dávají možnost se s pokorou učit poznání. Mezi generacemi badatelů.

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 64
Odpovědný redaktor edice: Lumír Poláček
ISSN 1804-1345

Mohelnice. Neolitické sídliště s intruzemi Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý a kolektiv

Stanislav Stuchlík, Radomír Tichý, Kateřina Geislerová, Vladimír Goš,
Miroslava Gregerová, Jakub Halama, Martin Hložek, Pavlína Kalábková,
Jana Kličová, Marie Kostelníková, Inna Mateiciucová, Ivan Pavlů,
Jaroslav Peška, Antonín Přichystal, Martina Roblíčková, Harald Stäuble,
Daniel Stolz, Vladimír Šrein, Blanka Šreinová, Richard Thér

Odpovědná redaktorka: Olga Lečbychová

Technická redakce: Martina Kudlíková, Adéla Dušková,
Hedvika Břínková, Zdeňka Pavková, Lenka Zahradníková

Překlad do anglického jazyka: Chicory, s. r. o.

Překlad do českého jazyka: Chicory, s. r. o.

Jazykové korektury: Milan Slezák

Grafické řešení a sazba: Milan Filip, Azu design s. r. o.

Návrh obálky: Milan Filip, Azu design s. r. o.

Autoři fotografií a jiných obrazových příloh v textu: V. Goš, J. Halama,
M. Havelka, P. Kalábková, I. Pavlů, T. Preus, H. Stäuble, S. Stuchlík,
J. Škvařil, R. Thér, Rad. Tichý, I. Vajglová, L. Zahradníková

Tisk: Azu design s. r. o., Bayerova 805/40, 602 00 Brno

1. vydání

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Čechyňská 363/19, 602 00 Brno, www.arub.cz
Brno 2020

ISBN 978-80-7524-040-8